

A Szlovák Nemzeti Könyvtár jubileumi könyvtártörténeti konferenciája

2024. április 23–25. között a turócszentmártoni Szlovák Nemzeti Könyvtár (Slovenská národná knižnica) *Kniha: quo vadis knižná kultúra* [Merre tart a könyvkultúra] címmel rendezett nemzetközi konferenciát, amelyen cseh, litván, magyar és szlovák kutatók ismertették legújabb könyvtörténeti kutatásaikat. A konferenciát Agáta Klimeková, az Igazgatási és Történeti Könyvtár Dokumentumai és Állománya Feldolgozásáért Felelős Osztály igazgatója nyitotta meg, aki a könyvtár *Kniha* című évkönyvének 1974–2024 között eltelt időszakát értékelte könyvtörténeti szempontból, és bemutatta az évkönyv szlovákiai kutatásban elfoglalt helyét. Ezt követte a konferencia titkára, Daniela Škulová megnyitója, aki a jeles évforduló alkalmából bejelentette a *Kniha* című évkönyv megújulását és folyóirattá átalakulását, majd ismertette a jövőbeli folyóirat formai és tartalmi követelményeit.

A konferencia előadásai négy nagyobb tematikus egységre tagolódtak: a 17–19. században Magyarország északi részén (a mai Szlovákia területén) működő egyházi könyvtárak, a szintén ezen a területen működő nemesi könyvtárak és az ezekkel szorosan összefüggő mai könyvtári kutatások, a régi nyomtatványokat feldolgozó bibliográfiák és adatbázisok, valamint a 19. századi értelmiségi törekvések vizsgálatát állították középpontba. Az első tematikus szekcióban a beszercebányai régi nyomtatványokkal foglalkozó könyvtáros, Juraj Kiss beszélt a beszercebányai püspöki könyvtár kialakulásáról; őt követte Tüskés Anna, a BTK Irodalomtudományi Intézet munkatársa, aki a jászói premontrei könyvtár 18. századi könyvállományát ismertette. Részletesen kitért a Jászón található biblikus cseh vagy szlovakizáló cseh nyelven megjelentetett nyomtatványok címlapjaira és ajánlásaira, amelyek jelentős számban köszöntöttek püspököket és magas rangú egyházi elöljárókat. Az eperjesi tudományos könyvtár két dolgozója két plébániai könyvtárról tartott előadást: Jozef Rembecký zborói pap könyvtáráról Mariana Čentěšová, az ólublói egyházi hivatal könyvtáráról Mária Ondriová beszélt.

A következő tematikus egységet a szlovákiai könyvtörténeti kutatás középpontjában lévő nemesi és értelmiségi könyvtárak alkották. Több ülészak foglalkozott a 16–17. századi könyvtárakkal. Az előadások bemutatták például az Eszterházy József egykori cseklézi kastélyában lévő könyvtárat, az Andrássy család betléri kastélyában található könyvtárat, a Vág völgyében fellelhető nemesi könyvtárakat, a Zichy család könyvtárában található angol könyveket, Pongrácz Gáspár könyvtárának olasz könyveit, a cseh származású Rudolf Chotek Alsókorompán lévő könyvtárának 16. századi könyveit, valamint a gyulafehérvári Batthyáneum 19. századi könyvanyagát. Ismertették a jelenleg folyó könyvtörténeti projekteket is: a nemesi könyvtárakat célzó, Nyugat- és Közép-Szlovákiában zajló kutatásokat, a beszercebányai Állami Tudományos Könyvtár történeti dokumentumait érintő kutatásokat és

a brnói könyvtár történeti állományában lévő 17–19. századi énekek (Kramářské písně) kutatását.

A könyvtörténet további aspektusát képviselték azok az előadások, amelyek a már meglévő bibliográfiák és adatbázisok bemutatását tűzték ki célul. Papp Ingrid, a BTK Irodalomtudományi Intézet munkatársa a kora újkori magyar, német, latin, cseh és román nyelvű magyarországi halotti beszédek adatbázisáról beszélt, amely 2008-as létrejötte óta folyamatosan bővül, és folyamatban van az önállóan fejlesztett adatbázis bekapcsolása a budapesti Irodalomtudományi Intézet ITIdata nevű szemantikus adatbázisába. Ehhez a témához szorosan kapcsolódott az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, Kovács Eszter előadása, aki a *Régi magyarországi nyomtatványok* 2023-ban megjelent ötödik kötetének biblikus cseh vagy szlovakizáló cseh nyomtatványairól beszélt. Őt követte Ina Kažuro, a vilniusi egyetemi könyvtár munkatársa, aki a vilniusi könyvtárban fennmaradt biblikus cseh vagy szlovakizáló cseh nyomtatványokról tartott előadást.

Az utolsó tematikus egységet képviselték a 19. századi értelmiségi törekvésekről szóló előadások: Lenka Rišková, a Szlovák Tudományos Akadémia Szlovák Irodalmi Intézetének munkatársa a szlovák nyelvű könyvek szükségességéről beszélt a 18–19. század fordulóján a mai Szlovákia területén; Papp Júlia, a BTK Művészettörténeti Intézet főmunkatársa magyarországi könyvtárakban és múzeumokban őrzött műtárgyak 19. századi fényképeiről tartott előadást. Szakál Anna, a BTK Néprajztudományi Intézet tudományos munkatársa *Travelogues and the early ethnographic collecting movement in Transylvania in the 1830–40s* [Útirajzok és a korai néprajzi gyűjtőmozgalom Erdélyben az 1830-40-es években] címmel tartott előadást, amelyben az első erdélyi politikai hetilap az *Erdélyi Híradó* melléklapja, a *Nemzeti Társalkodó* (1830–1844) tizenkét évfolyamában megjelent útleírásokat, ország- és helyismertetéseket vizsgálta. Egyrészt azt mutatta be, hogy miként járult hozzá a lap mint médium az utazás divattá válásához, hogyan közvetített széles körben hasznosítható ismereteket, és ezáltal hogyan segített elsajátítani az utazásról elérhető tudást az olvasók számára. Másrészt a *Nemzeti Társalkodó* folklórról közvetített képét is vizsgálta. Az előadás az útleírásokat készítő személyeket haladó reformeszméket valló, nagyrészt protestáns ellenzékiként azonosította, akik egymással is kapcsolatban állva fontos szerepet játszottak a reformkori Erdély társadalmában.

A konferencia gazdag tudományos programját a szervezők a Szlovák Nemzeti Könyvtárban őrzött legkülönlegesebb nyomtatványok bemutatójával egészítették ki. A zárzóban Daniela Škulová a konferencia tanulságainak összegzése mellett felhívta az előadók figyelmét arra is, hogy tanulmányaik számára rendelkezésre áll publikációs lehetőség a *Kniha* folyóiratban.